

ІНФОРМАЦІЙНІ ВИМОГИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ДО ПРОЦЕСІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© Червінська О.С., Червінська Л.З., Матвійв П.В., 2010

Розглянуто сутність забезпечення інформаційних вимог податкової системи до підприємств-платників податків у процесі їх інноваційного розвитку завдяки налагодженню інформаційних зв'язків між підприємствами і податковою службою. Обґрунтовано теоретичні аспекти впливу інформаційних вимог податкової системи на процес регулювання інноваційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інформаційна система, податкова система, інформаційний масив, реєстр платника, форми особових рахунків.

The essence of providing of informative requirements of the tax system to the enterprises – taxpayers is considered in this article. The theoretical aspects of informative requirements influence of the tax system on the process of adjusting of enterprises innovative activity is grounded.

Keywords: information system, tax system, an array of information, register payer form of personal accounts.

Постановка проблеми

Інформаційні системи належать до класу складних, тому для кожної такої системи існує проблема поділу її на простіші складові елементи. Оскільки інформаційна система створюється в декілька етапів, то для забезпечення рівня та можливостей автоматизації, послідовності виконання робіт, їх взаємної координації необхідно мати чітку структуру системи машинного опрацювання інформації. Основними завданнями інформаційної системи є підготовка інформації, яку використовує підприємство для забезпечення ефективного управління податковою роботою і створення інформаційного і технологічного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню теоретичних і практичних основ функціонування інформаційної системи, становлення податкової системи та податкової політики держави присвячено праці вітчизняних науковців: І.В. Алексєєва, Є.І. Бойка, О.Є. Кузьміна, А.І. Крисоватого, Ю.Б. Іванова, Й.М. Петровича, А.М. Поддєрьогіна, А.М. Соколовської, В.М. Мельника та ін. Однак, незважаючи на актуальність наукових праць, слід зауважити, що дослідження питань налагодження інформаційних зв'язків між підприємствами і органами ДПС ще недостатньо розкриті.

Постановка цілей

Основними завданнями дослідження є вивчення інформаційних вимог податкової системи до суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу

Структура автоматизованої інформаційної системи (АІС), з одного боку, дає змогу визначити порядок планування, розроблення, запровадження окремих задач та їх комплексів, а з іншого – розробляти й практично застосовувати необхідні методи їх автоматизації [1]. Інформаційне забезпечення АІС містить такі основні елементи: систему показників; засоби формалізованого опису даних; систему документації; інформаційний фонд; автоматизовану систему ведення класифікаторів тощо.

Система показників містить сукупність взаємопов'язаних показників, що використовується в процесі реалізації основних функцій інформаційної системи. Система показників є методологічною основою створення формалізованого опису даних, інформаційного фонду, уніфікованої системи документації. Засоби формалізованого опису даних використовуються для здійснення формалізованого опису даних в процесі автоматизованого опрацювання інформації з планування податкової діяльності на підприємстві, що ґрунтується на положеннях Єдиної системи класифікації кодування показників (ЕСК), що являє собою частину інформаційного забезпечення АІС.

Система документації створює комплекс взаємопов'язаних документів, що відповідають певним вимогам і правилам, які використовуються для планування виробництва, ведення бухгалтерського обліку, для складання звітності на підприємстві на основі засобів обчислювальної техніки. Залежно від функціонального призначення в процесі інформаційного забезпечення розрізняють три категорії документів: управлінські

документи, які містять інформацію для розв'язання певних задач інформаційної системи; уніфіковані вхідні і вихідні документи – можуть складатися з окремих форм або утворювати масиви, скомплектовані залежно від мети їх використання (форми документів, затверджені певними міністерствами та відомствами); організаційно-методичні документи – це інструкції, положення, стандарти, переліки форм вхідних і вихідних документів тощо. Інформаційний фонд забезпечує нагромадження інформації, яка використовується для розв'язування задач, що відображають різноманітні аспекти функціонування податкової діяльності на підприємстві. Автоматизована система ведення класифікаторів призначена для централізованого створення і ведення масивів кодових позначень і текстів класифікаторів, які використовуються для інформаційно-довідкового забезпечення різноманітних станів опрацювання даних АІС [2].

Ефективне функціонування податкової роботи на підприємстві неможливе без наявності достовірної інформації про підприємства-платників податків, надходження податків та їх облік. Чим більше інформаційних даних зібрано з зазначених питань, тим ефективнішою та достовірнішою буде податкова робота на підприємстві. Основними напрямками цієї роботи є формування інформаційного масиву даних про підприємства-платників та вивчення особливостей ведення ними виробничо-господарської діяльності. База даних про підприємства-платників податків повинна містити інформацію, отриману як із внутрішніх, так і зовнішніх джерел. До інформації внутрішніх джерел належить інформація про підприємство, що містить відомості: юридичну адресу, дату реєстрації та прийняття на податковий облік, форму власності, організаційно-правову форму, наявність представництв, філій та інших відокремлених підрозділів юридичних осіб, розміри статутного капіталу, рахунки в банках, дані про засновників, систему оподаткування підприємства, наявність податкової та фінансової звітності, результати документальних перевірок; дані щодо порушення термінів подання податкової звітності і балансів, реєстрів платників податків, особових рахунків, терміни і обсяги платежів; інформація про посадових осіб підприємства, відповідальних за фінансово-господарську діяльність (керівників, головних бухгалтерів) тощо.

До інформації зовнішніх джерел належить інформація про підприємства-платників, сплату податків та інших платежів, порушення ними податкового та валютного законодавства, отриману податковими органами від інших контролюючих, правоохоронних органів, міністерств і відомств та ін. [3].

До інформаційного масиву даних відповідно до вимог податкової системи належить інформація про проведення обліку підприємств-платників податків, що є однією з основних функцій органів ДПС, які здійснюють контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків та інших платежів до бюджетів та державних цільових фондів. Облік підприємств-платників податків у державній податковій службі розпочинається з їх реєстрації, перереєстрації, внесення змін в облікові справи, зняття з обліку. Крім цього, за результатами обліку забезпечується можливість отримання інформації щодо платників, зокрема про їх кількісний та якісний склад. Інформація про платників податків формується і зберігається у спеціальних автоматизованих реєстрах: Державному реєстрі фізичних осіб — платників податків та Єдиному банку даних платників податків — юридичних осіб. Єдиний банк даних платників – це автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання даних про платників податків. Дані проведених досліджень свідчать, що найбільша чисельність платників належить податку з доходів фізичних осіб (75.3 % у 2006 р., 75.2 % у 2007 р., та 79.7 % у 2008 р.). На другому місці – платники податку з власників транспортних засобів (фізичні особи) і на третьому – платники податку за землю (фізичні особи) та єдиного податку тощо [4].

Облік платників податків здійснюється державними податковими службами відповідно до законодавства. Порядок проведення обліку органами податкової служби затверджено Інструкцією ДПА України “Про порядок обліку платників податку” від 19.02.1998 р. № 80 із змінами і доповненнями. Органи державної реєстрації зобов'язані протягом п'яти робочих днів внести дані з реєстраційної картки до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності (автоматизована система збирання, накопичення, опрацювання та оперативного надання інформації про підприємства, суб'єкти підприємницької діяльності) та видати Свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка з проставленим ідентифікаційним кодом, який надається органам державної реєстрації органами державної статистики).

В Інструкції ДПА України за № 80 зазначено, що платники податків – юридичні особи, крім військових частин, повинні у 20-денний термін після одержання Свідоцтва про державну реєстрацію звернутися до органів державної податкової служби за місцезнаходженням для взяття на податковий облік, а філії (відділення) після включення до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) також повинні звернутися до органів державної податкової служби для взяття на податковий облік [5]. Взяття на облік платника податків і їх філій здійснюється органами ДПС протягом двох робочих днів після надходження заяви за ф. № 1-ОПП за наявності всіх поданих документів. Після взяття на облік платника податків формується його облікова справа (реєстраційна частина), яка складається із переліку документів, що подані платником для взяття на податковий облік. Облікова справа зберігається до ліквідації платника податків, зміни його місцезнаходження (зміни адміністративного району), у підрозділі обліку юридичних осіб.

Облік великого платника податків-юридичної особи – здійснюється ДПС протягом двох робочих днів після прийняття рішення податковим органом про зарахування його до категорії великих. Дані про взяття на

облік великих платників податків заносять до Єдиного банку даних про платників податків-юридичних осіб. Зазначена інформація або зміни в обліку щотижня друкуються, підписуються керівником податкової інспекції (підрозділу), завіряються канцелярською печаткою і підшиваються до журналу за формою № 3-ОПП.

Для забезпечення єдиних принципів ідентифікації платників ПДВ у податковій службі, створено *Реєстр платника ПДВ* з присвоєнням йому індивідуального податкового номера. Реєстр платників ПДВ – це автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання даних про підприємства (суб'єкти підприємництва), які згідно із Законом України “Про податок на додану вартість” зобов'язані здійснювати нарахування та вносити до бюджету податок, що сплачується покупцем.

У реєстр вносять такі дані: індивідуальний податковий номер платника ПДВ, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ, назва юридичної особи, адреса, телефони, види її діяльності тощо. До реєстру заносять юридичних (фізичних) осіб, які відповідно до законодавства зобов'язані зареєструватися як платники ПДВ, суб'єктів малого підприємництва-юридичних осіб, які відповідно до Указу Президента України “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності” обрали спосіб оподаткування своїх доходів за ставкою 6 % суми виторгу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору в разі сплати ПДВ [6]. Реєстрація підприємства-платника ПДВ здійснюється за заявою після взяття його на облік в органах ДПС. До заяви додається платіжний документ про сплату встановленої суми за Свідоцтво.

Облік підприємств-платників податку на прибуток (юридичних осіб) і платників податку з доходів фізичних осіб (підприємців, сумісників, комітентів) ведеться різними програмними комплексами – АРМ-ом “Облік податків і платежів” та “Податки з доходів фізичних осіб” відповідно.

Для взяття на облік підприємств та опрацювання документів у складі ДПІ створено окремі відділи. Впровадження такого принципу дало змогу відійти від необхідності підприємствам-платникам податків подавати звітність закріпленим за ними інспекторам районних ДПІ, звільнило їх від необхідності перебувати в розташуванні територіальних ДПІ та створило нормальні умови для роботи працівників податкових інспекцій. Крім того, ця звітність переводиться в електронну форму, що полегшує подальше її опрацювання: контроль правильності заповнення (арифметичний контроль); проведення попередньої документальної перевірки; використання цієї інформації для нарахування та обліку податків тощо [7]. Зняття з обліку підприємства – юридичної особи у разі прийняття власником або уповноваженим ним органом рішення про ліквідацію, йому слід у 3-денний термін подати до органу ДПС, в якому платник податків перебуває на обліку, заяву про зняття з обліку платника податків за ф. № 8-ОПП.

Відповідно до вимог податкової системи важливою інформаційною базою є облік поточної (добровільної) сплати до бюджетів та цільових фондів підприємствами (суб'єктами підприємництва) податків та інших платежів, що забезпечує накопичення інформації органами державної податкової служби щодо платежів у розрізі окремих підприємств-платників та видів податків. [8].

Аналіз інформації щодо надходження поточної (добровільної) сплати податкових платежів до бюджетів свідчить про трудомісткість визначення її розміру та необхідність автоматизації податкової роботи. Так, на підприємствах, що аналізуються, рівень поточної (добровільної) сплати податкових платежів до бюджетів становив у 2002 році – 15398 тис. грн., у 2003 р. – 16157 тис. грн., у 2004 р. – 31693 тис. грн., у 2005 р. – 52628 тис. грн., у 2006 р. – 91640 тис. грн., у 2007 р. – 98369 тис. грн. Податкові надходження в 2007 р. порівняно з 2002 р. зросли у 6,38 разів. Найбільший розмір податків та інших платежів за шестирічний період сплачували: ВАТ “Львівський локомотиворемонтний завод, ДП “Стрийський вагоноремонтний завод” –, ДП “Львівський державний авіаційноремонтний завод”, ВАТ “Дрогобицький долотний завод” та ін. Про перевагу поточної (добровільної) сплати податків підприємствами, що аналізуються, над примусовою свідчить також інформація про додаткові нарахування платежів і застосування органами ДПС до них штрафних фінансових санкцій, що становили у 2007 р. 0.062 % (61409 грн./98369000 грн.) [4].

Значна інформація зосереджується у державній податковій службі завдяки щорічному відкриттю особових рахунків за кожним підприємством-платником та видами платежів. Номери особових рахунків підприємств – юридичних осіб відповідають ідентифікаційним кодам, які їм присвоюються. Номери особових рахунків фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності повинні відповідати ідентифікаційним номерам, які присвоюють платникам згідно із Законом України за № 1003 – XIV [9]. Форма особових рахунків платників визначається порядком, встановленим для обліку відповідних платежів залежно від умов їх надходження. В особових рахунках підприємств – платників податків нараховуються податкові зобов'язання, самостійно визначені платником, податкові зобов'язання, визначені органом ДПС, штрафні (фінансові) санкції, пеня, проценти за користування кредитом тощо. Податкові зобов'язання, самостійно визначені платником, нараховуються в особових рахунках за даними електронних реєстрів нарахованих сум платежів, податкової звітності та електронних реєстрів податкових повідомлень, сформованих на підставі даних звітності.

Нарахування сум штрафних санкцій здійснюється у такому ж порядку, що і нарахування податкових зобов'язань, визначених платником та нарахованих органом ДПС. Нарахування пені здійснюється в особових рахунках у розділі “Розрахунки нарахування та сплати пені” за кодами операцій: автоматичне нарахування

пені в особовому рахунку платника; нарахування пені за актами документальних перевірок; нарахування пені за сумою сплати пені, що самостійно розрахована платником.

Сума податкового кредиту, проценти за користування відтермінуванням або розстроченням податкових зобов'язань відображають в особових рахунках підприємств – платників згідно з порядком, установленим для обліку відтермінованих або розстрочених податкових зобов'язань. До інформаційного масиву даних належить також інформація про застосування та стягнення з підприємств – платників податків штрафних (фінансових) санкцій, що здійснюється органами ДПС відповідно до Закону України за № 2181-III [10]. За результатами документальних перевірок в особовому рахунку підприємства – платника податків робляться записи про додатково нараховані суми платежів. В них також фіксується недоплата і переплата на початок і кінець року. Схему інформаційних зв'язків між підприємствами-платниками податків і підрозділами податкової служби (базова ланка) наведено на рисунку.

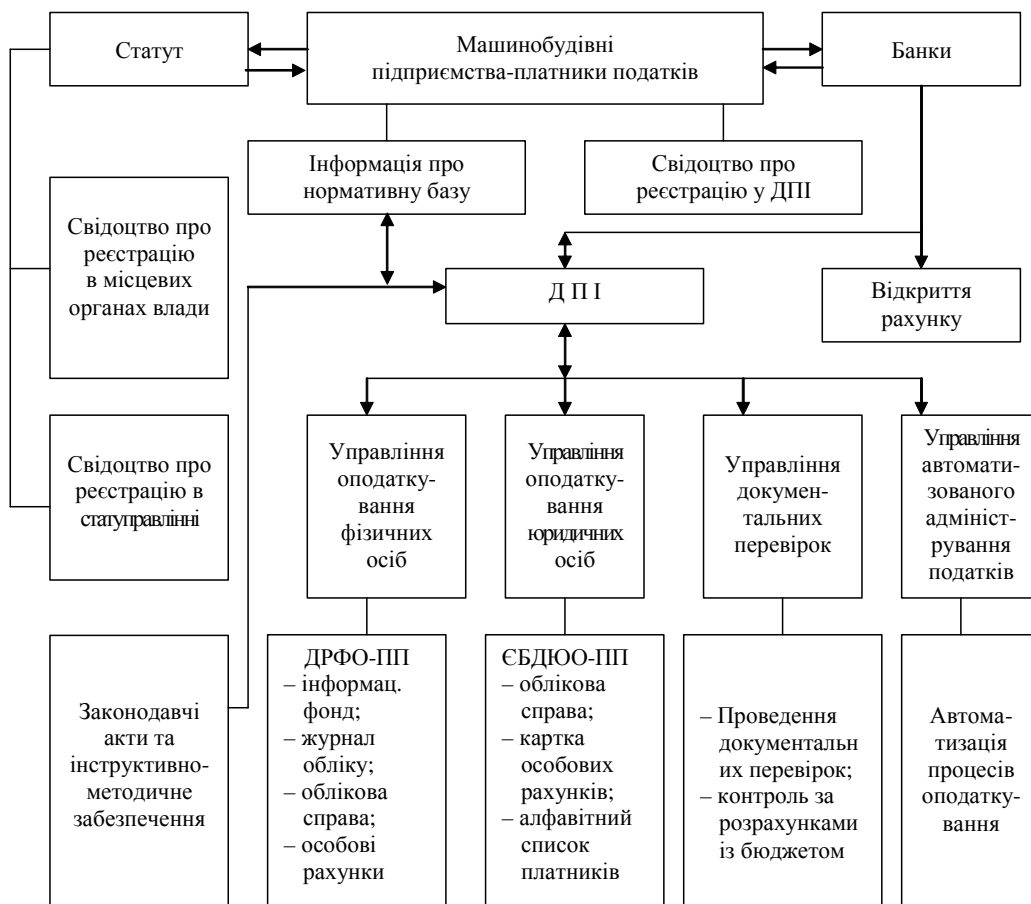

Схема інформаційних зв'язків між підприємством та підрозділами ДПІ

Висновки

Отже, забезпечення інформаційних вимог податкової системи до суб'єктів господарювання в процесі їх інноваційного розвитку повинно здійснюватися завдяки налагоджуванню інформаційних зв'язків між підприємствами і ДПІ та реалізації функціональних обов'язків суб'єктами податкової діяльності (підприємствами-платниками податків та працівниками податкової служби), що пов'язано з виконанням значної кількості трудомістких технічних процедур, які необхідно автоматизувати. До них можна віднести: обчислення податків та інших платежів; облік платників податків; облік надходження податків до бюджетів та цільових фондів; занесення інформації до облікових документів (карток особових рахунків платників, журналу обліку, облікової справи, інформаційного фонду) тощо.

Перспективи подальших досліджень

Обґрунтовані теоретичні аспекти впливу інформаційних вимог податкової системи на процес регулювання інноваційної діяльності підприємств будуть використані під час подальшого комплексного аналізу здійснення податкової роботи підприємствами-платниками податків і органами податкової служби.

1. Соколовська Л.М. До стратегії реформування податкової системи // Дзеркало тижня. – 2006. – № 13. – С.3–10. 2. Поддєрьогін А.М. Податкова система України на шляху розвитку // Фінанси України. –

2001. – № 11. – С.3–11. 3. Алексєєв І.В., Червінська О.С. Економічні аспекти надання податково-інформаційних послуг підприємствам регіону // *Регіональна економіка*. – 2007. – № 2. – С. 101–111. 4. Паранчук С.В., Червінська О.С. Планування процесу інформатизації податкової діяльності на підприємстві. *Управління у сферах фінансів, оподаткування, страхування і кредиту: Монографія*. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009. – С.55–65. 5. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України” від 22.01.1996 р. № 118. 6. Тимченко О.М. Облік і контроль у системі адміністрування ПДВ: взаємозв’язок, напрями вдосконалення // *Фінанси України*. – 2007. – № 8. – С.91–99. 7. Паранчук С.В., Романів Є.М., Червінська О.С. Податковий менеджмент: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – 275 с. 8. Інструкція “Про порядок ведення органами ДПС оперативного обліку податків та інших платежів до бюджетів та державних цільових фондів”, затверджена наказом ДПА України від 03.09.2001 р. – № 342. 9. Закон України “Про державний реєстр фізичних осіб – платників податків та інших обов’язкових платежів” від 16.07.1999 р. – №1003 – XIV. 10. Закон України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000 р. – № 2181-III.

УДК 658:330.322:330.341.1

Л.І. Чернобай, Ю.О. Блинда

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

© Чернобай Л.І., Блинда Ю.О., 2010

Обґрунтовано доцільність формування інноваційно-інвестиційних центрів як дієвих організаційних структур з метою підвищення ефективності реалізації інноваційних проектів в умовах постіндустріального суспільства. Запропоновано модель функціонування інноваційно-інвестиційного центру з вказанням функціональних зв’язків. Розглянуто етапи інноваційно-інвестиційного процесу.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний центр, модель, процес, постіндустріальне суспільство.

In the article we grounded the expediency of formation of innovation and investment centers as efficient organizational structures to improve implementation of innovative projects in post-industrial society. We propose a model of innovation and investment center showing functional links and examine the stages of the flow of innovation and investment process.

Key words: innovation and investment center, pattern, process, postindustrial society.

Постановка проблеми

Розвиток суспільства описується послідовними етапами, які еволюційно змінюють один одного. Як зазначається у відкритій енциклопедії Вікіпедія, «постіндустріальне суспільство — це стадія суспільного розвитку, яка приходить на зміну індустріальному суспільству. Якщо попередня модель була зорієнтована на збільшення матеріального продукту за рахунок додаткової енергії, сировини, праці, то нова передбачає посилення фактора знань, інформації, використання відновлюваних видів енергії, захист довкілля. Постіндустріальне суспільство – це суспільство, в якому сфера послуг має пріоритетний розвиток і переважає над обсягом промислового виробництва та виробництвом сільськогосподарської продукції».[1]

Своєю чергою, Д. Белл зазначав, що постіндустріальному суспільству притаманна діяльність, пов’язана, насамперед з обробкою даних, управлінням та інформацією, це спосіб життя, який дедалі більшою мірою зводиться до «взаємодії людей один з одним». Постіндустріальна, або інформаційна ера настає внаслідок тривалого ланцюга технологічних змін. Існують так звані «технологічні сходи», відповідно до яких можна скласти схему зсувів або змін в економіці будь-якої країни і які включають: 1) ресурсну базу – сільське господарство і гірничо-видобувну промисловість; 2) легку промисловість – текстильну, взуттєву тощо; 3) важку промисловість – металургію, суднобудування, автомобілебудування, машинобудування; 4) «високі технології» – вимірювальні прилади, оптику, мікроелектроніку, комп’ютери, телекомунікації; 5) галузі, що ґрунтуються на наукових дослідженнях майбутнього – біотехнології, матеріалознавстві, космічних дослідженнях тощо [2]. Існують три умови, що дають можливість країнам просуватись вгору по технологічних сходах: політична стабільність, яка дає змогу інвесторам сподіватись на отримання прибутку; наявність